

Torsdag ^{med} THORS

29.8.85

**TJUGOHUNDRA-
TALET** har vi ännu
drygt fjorton år på
oss att nöta in som be-
grepp. Sedan inträder
vi i det nya årtu-
sendets första årtion-
de – tjugohundra-
nollnoll-talet!

Tidsuttrycken begränsar sig ju som bekant inte till typen tjugohundratalet, utan de anger både större och mindre tidsintervall.

Då man nuförtiden vill ange "en händelse ungefärliga adress i framtiden", blir det allt vanligare att ange veckans nummer: "Vi måste hålla vårt möte någon dag under vecka 36". Under vecka 36 blir då ett alternativ till uttrycken första veckan i september och i början av september.

Nyligen råkade jag se boksiteln "På väg mot tioalet". Bokens innehåll gäller åren 1901-10, men titeln är något underligt vald. Orsaken är den att ett ord för ett sekels första årtionde saknats! I samma artikel från 1980 som jag återoplat tidigare i år (i frågan om tjugohundratalet) kommer göteborgsprofessorn Sture Allén också med en lösning på den här frågan. Detta språkliga sifferorakel föreslår, att ett sekels första årtionde, åren 00-09, skulle kallas för 00-talet, alltså nollnolltalet. Då kunde vi t.ex. säga så här: "Nobelprisen började delas ut någon gång under nittonhundranollnolltalet" (om vi glömt att det var 1901).

En frågeställare undrar hur det finska ordet *hirvieläin* skall översättas till svenska. Det är faktiskt så att *hirvi*, som vi är vana att översätta med *älg*, också kan översättas med *hjort*. Särskilt i sammansättningar är *hirvi* lömskt på detta sätt. *Hir-*

vieläin är *hjorddjur* och *saksanhirvi* är *kronhjort*.

En annan läsare tvekar mellan två uttryck och vill veta vilketdera som är rätt: "Vi hyrde var sitt möblerade rum" eller "Vi hyrde var sitt möblerat rum". I Östergrens "Nusvenska ordbok" i tio band – det aktuella bandet utkom 1968 – finner vi lösningen: På samma sätt som vi kan säga "Systrarna slog sig ned i var sitt sköna soffhörn med var sin goda bok" bör vi också säga "Vi hyrde var sitt möblerade rum". Dvs. adjektivet resp. participet efter *var sin/var sitt* böjs. Så bör man alltså säga för att vara på den säkra sidan, men jag har en känsla av att den regeln håller på att luckras upp, eftersom rätt många i Sverige säger "var sitt möblerat rum".

En läsare med god språkkänsla är upprörd över fall, då han hört uttrycken *ut till havs* och *ute till havs* blandas ihop. Skillnaden mellan dem är densamme som mellan *ut* och *ute*. Dvs. *ut till havs* anger en riktning och *ute till havs* är en ortangivelse, ett läge i vilket något eller någon befinner sig. T.ex. "Ångaren stävade för full maskin *ut till havs*" (vart?) och "Oljeriggen Alexander Kielland stod långt *ute till havs*" (var?).

En frågande har i en riks-svensk tidning läst en rapport från utrikesministermötet i Helsingfors för en månad sedan och i den funnit ordet *piketbil* och undrar vad det är för en bil. – En *piketbil* är en *polisbil*. *Piket* (med betoning på e och uttalat t), bestämd form *piketen*, är "en militär eller polisstyrka i beredskap för snabb utryckning". Vi talar ju också om *Svarta Maja*. I Förbundsrepubliken Tyskland är damen i fråga delvis grön till färgen och kallas för *die grüne Minna*.

Carl-Eric Thors